

Éjszakai látogatás

Szirmai Károly

Ezt a sároscsizmás, nehézfelhős, tusfekete novemberi éjszakát választottam meglátogatásodra, hozzád, halotthoz legjobban illőt, s legjobban illőt utolsó két éved novemberi estéihez, mikor világtalan, sárbafullasztó *szivaci* utcákon, derékig vizes, tüdőbajtól virágos házak mellett botorkálva — magad is betegen — betegeket látogattál; amikor ojahaza, nyugtalanságodban szétdúlt ágyadban, tüdőbajod rád-rádtörő köhögésével viaskodtál, vagy az idő egyformán percegő érverésén hátralevő napjaidat számolgattad.

Itt állok az éjszaka fekete köpönyegében nagyszobád két sötét ablaka alatt, annak a nagyszobának, ahol temetésed napján lecsukott szemmel, múmiaszerűen, fölraivatalozva feküdtél, annyira hasonlóan az egyik egyiptomi fáraó arcmásához.

Itt állok e vigasztalan éjszakán, mialatt te odafönn, emlékezetem hideg szobájában, kiterítve, magadra hagyottan fekszel.

Eljöttem hozzád, mert beszélnem kell veled, számon kérnem tőled, amiért ide pányváltál, amiért lábamat beleástad az átkozott bácskai földbe, ahonnan nincs szabadulás; ahol novembertől ápriliséig tél van, kedvgyilkos, léleksorvasztó tél, melledre térdeplő, lélegzetszorító, bakacsín éjszakákkal; ahol hosszú heteken át jéghideg eső kopog vékony verőivel sötét ablakaidon; ahol nagy tél idején, akár a Nagy Szarmata síkságon, Csicsikov Oroszországában, trojkáddal kínlódva vergődsz át a melledig érő hóban az úttalan pusztán; ahol télutón, meg-megújuló rohamokkal a kosava vad kozákcsapata száguld végig üvöltő harckialtással elsóprón a tájon; ahol a nyúlós, fekete bácskai sár — alattomosan — mindenhová utánad kúszik, hogy berántson; ahol az isten háta mögötti szerb, szlovák, ruszin, magyar és román falvak ugyanolyan holtak, mint fél századdal ezelőtt; ahol az élet éppolyan megállott, mint valamikor; ahol az em-

berek csak házaik falait mázolták át, de nem lelküket; ahol a nehéz szláv szomorúságot, ha egyszer megérintett, magányos óráidban vigasztaló társnak visszakivánod, ahol megátkozod a temetőt és sírokat, mert elrabolták kedveseidet, s idődet kegyetlenül számontartón, téged is oda várnak; s ahová, ha kivetett a sors, és magányosságodban nem akarsz megfulladni — miként régebben írtam: „örjögő barbárként kupát kell ragadnod, s borral, vérrel, hússal s nótaszóval áztatott lakoma mellett, magányos farkasként beleüvöltened az éjszakába, hogy az enyészet gázos hamujával fojtogató völgyben még nem halt meg, még fel-fellobog az élet”.

Felelj, válaszolj! Miért kívántad, hogy én ebben a világban éljek, aki nem tudok örjögő barbárként kupát ragadni; hogy erről a világról írjak, mely ma senkinek sem kell; hogy e táj embérsorsaiba merülten bányásszak, mikor valóságunk vidékszagától mindenki elfintorítja az orrát?

Felelj, válaszolj! Miért nyomorítottál meg, miért szeretted meg velem ezt az átkozott földet, miért hoztad esendő alakjait oly emberközelségbe, hogyha tollat ragadok, róluk kell írnom? Miért nem engedted meg, hogy szívem vágya szerint a folyton változó, újjászülető nagyvárosban *legyek otthon*, melynek nincs fájoán visszahúzó tegnappja, csak diadalmasan kibontott tűzlobogóval reád köszöntő holnapja.

Nem felelsz, hallgatsz. Lehunyt szemed az idő végtelen távolába mélyed. Mit törödsz azzal, amit tegnap hirdettél, mi gondod velem? Utolsó óráidban az aranybodros felhők közé vágyakoztál, mindent feledve, ami földi. Én itt maradtam, hogy cipeljem átkos örökségedet, a bácskai tájat, ahol oly magunkba roskasztó a köddel és dérral ránk köszöntő s éjszakánként jajgató vadludakkal búcsúzkodó ős, mint sehol másutt, s ahol napjaim rövidülésével egyre jobban érzem, mennyire ide tartozom.

De indulok, későre jár. Aludd tovább odafönn, örök ravatalodon végtelen álmodat, s ha lépteimre egy pillanatra netán fölébrednél, nyugodj meg, csak én mentem el sötét ablakod alatt.

Halott táj

Szirmai Károly

Nem emlékszem, honnan jöttem. Nem gondoltam a megtett, mögöttem maradt útra. Csak a jelenre, pillanatra.

Ott álltam, lábamat megvetve, a két fényes, száradt fűcsomós sánpár között, és nyugat felé néztem. Nyugat felé, mely fölött kikötött tűzsárkányként, mozdulatlanul függött a nap.

Valamikor — otthonosan — gyakran tettem meg erre az utat. A nagy, sárga állomásig és vissza. Váltakozó hangulatban. Közömbösen, nyugtalanlankodón, reménykedve, valakit várva. Nagynéha: szeretettel elteltén, ajándékozó boldogságban. Ezekre az utaimra emlékszem legszívesebben.

Bár mindez rég volt — évekkal már nem is tudnám mérni —, mégis úgy álltam a két, távont nyilazó sánpár között, mintha csak tegnap történt volna. Ahogy a táj sem változott körülöttem. Ugyanolyan volt, mint akkor. Nagy, levegős körfestményhez hasonló, régi díszletekkel. Biztos voltam afelől, hogy távolabb, a hátam mögött, az állomás is ugyanolyan kopott, elhanyagolt, ragyafoltos, mint régen.

Eltűnődve néztem magam elé. Mint aki nagyon messziről jött. Nem térben, hanem időben. Valamelyik távoli kanyarulatból. Noha tudtommal még nem múlt el a nyár, a természet haldoklására gondoltam. Mert bal kéz felé, odébb, sokujjú ágaikat fölfelé nyújtva, már csupaszon álltak a nyárfák. Lehullott leveleikkel, akár nagy, sárga aranypénzekkel vastagon terítve maguk alá a földet.

Ahogy ott álltak kopaszon és mozdulatlanul, élettelenek, halottak voltak. Halottak, akár az egész száradt, őszre vetkőzött táj. Semmi sem mozdult, madár se rebbent, bogár se kapott szárnyra. Sem közelebb, sem távolabb. S ember — sehol! Az országot is üres, az állomás is hallgat. Pedig máskor hogy dohogott, sípolt, dörömbölt ilyenkor! Most csend volt. Csend mindenütt. Az őszbe hanyatlott tájat mély hallgatás feküdte meg. És mégsem bántott. Mert változatlanul egy helyben függött a nap, s megolvadt fénye sárgán csurgott végig ruhámon.

Lábam megmozdult, s megszokottan, beidegzetten, elindultam hazafelé. De csakugyan oda-e? Mert mondhattam-e én valamikor is, hogy „haza”? Haza, mint annyian mások. Nálam boldogabbak. Nem idegen-ké volt-e akkor is a ház, ahol laktam, akár később. Mert új törvény, új rendelés — sorsommal nem törődve — bármikor utcára vethetett.

De hát minő értelmetlenség így beszélnem! Mert mióta nem lakom már ott, s lakom-e valahol egyáltalában? Lábam, megszokottan, mégis hazafelé vitt. Hazafelé... Milyen édes lett volna valamikor ezt a szót hangosan, meggyőződéssel kimondanom!

Ahogy átértem az alacsony vashídon, már oda látszott a régi ház. Világosszürke falaival, messzibe könyöklő ablaksorával. Nem tudom, miért, de olyan volt, akár egy gyászoló özvegy, akinek senkije. És mégis arra ítélve, hogy éljen és emlékezzék. Azokra, akik elmentek.

Néhány magányosan gunnyasztó, kócos ház mellett kellett elhaladnom. Ezek is hallgattak. Teljesen elhagyatottaknak, lakatlanoknak látszóttak. Tökéletesen beleillettek a halott táj hangulatába. Akár egykori otthonom is.

Üvegszárnyas bejáratánál megállva, s nadrágzsebemben kotorászva, a régi, megfeketedett kulcsot kerestem. Végre előhalásztam, kinyitottam az ajtót, beléptem a középső szobába, és letelepedtem a csipketerítés asztalhoz. Mást mit is tehettem volna, annyi idő után hazalátogatva?

Hosszan kinéztem az ablakon. A műúton, a síneken túlra, a szemhatárt tágitó messzeségbe. Úgy, mint valamikor, tűnődő hangulatomban. Majd sorra vettem a szobákat. Mindent úgy találtam, mint mikor elmentem. Semmi el nem mozdítva, elhelyezésében meg nem változtatva. Csak mindenben érzett a hosszú lakatlanság. Hiába vártam volna, hogy valaki benyisson. Az élet megállt. Ahogy megállt a nap is a nyugati égbolton. A székek magukba roskadva ültek az asztal körül. Olyan különös volt, hogy én ott ültem néma társaságukban, s nem tudtam őket szóra bírni. Ott, a régi lakásban, ahol valamikor anyéimmal éltem. S most senki körülöttem. Senki. Magam is idegen. Meglepő se lenne, ha valaki belépne a szomszéd szobából, s ajtót mutatva, mint idegent, akinek itt semmi keresnivalója, kitessékelne.

Miért is vagyok itt, miért is jöttem ide? Hogy éljek itt, ahol semmi élet? Ahol a szobák sivar lakatlanságát semmivel sem tudom kitölteni. Ahol nem szól, nem beszél hozzám senki. Ahol a bútorok és tárgyak holtak. *Vagy én vagyok a halott, s azért látok és érzek magam körül mindent annak, azért?*

